

РЕШЕНИЕ

№ 83

София, 20 юни 2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България, първо наказателно отделение, в съдебно заседание на двадесет и седми април две хиляди двадесет и втора година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: РУЖЕНА КЕРАНОВА
ЧЛЕНОВЕ: ВАЛЯ РУШАНОВА
КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ

при секретар: Мира Недева
и в присъствието на прокурора Божидар Джамбазов
изслуша докладваното от съдия Ружена Керанова
н. дело № 145/2022 година

Върховният касационен съд е трета инстанция по делото, образувано по жалба на подсъдимите И. Г. К. и С. П. Т. срещу решение № 374/30.11.2021 г., постановено по ВНОХД № 977/2021 г. от Софийския апелативен съд.

В личната жалба на подсъдимия И. К. и тази, подадена от неговия защитник, се изтъква, че решението е постановено при допуснати процесуални нарушения, изразили се в : отсъствие на извършен от въззивния съд самостоятелен доказателствен анализ; нарушения на принципните норми на чл. 14, ал.1, чл. 107, ал. 5 и чл. 303 от НПК; недопустимо основаване на въззивното решение с депозираните от свидетелите К. и М. показания от досъдебното производство в разпитите им по чл. 223 от НПК, без те да са били прочетени в хода на съдебното следствие; отсъствие на отговор на съществени защитни доводи. Правната квалификация по чл. 302, т. 2 от НК е приета за неправилна поради порочност в доказателствената оценка на съда. В заключение се заявява, че обвинението не е доказано, тъй като анализът на доказателствената съвкупност не води до несъмнен извод подсъдимите да са извършили вмененото им престъпление.

С тези аргументи се отправят алтернативни искания за оправдаване на подсъдимия К. или отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане.

В жалбата, подадена от защитника на подсъдимия С. Т., са ангажирани и трите основания по чл. 348, ал.1 от НПК. Твърди се, че решението е постановено при допуснати нарушения на чл. 13, чл. 14, чл. 107 и чл. 339, ал.2 от НПК. И в тази жалба се съдържат твърдения за незадълбочен анализ и оценка за достоверност на показанията на основните свидетели, безмотивно отхвърляне на възраженията на защитата, компрометирало качеството на извършената въззивна проверка и на постановения съдебен акт. Съдът е упрекнат, че позовавайки се на показанията К. и М. от досъдебното производство, депозиращи по реда на чл. 223 от НПК, не е съобразил лишаването на подсъдимите от правото им да участват в тези разпити, рефлектирало върху правото им на справедлив процес, гарантирано от чл. 6 на ЕКЗПЧОС. Според касатора в атакувания съдебен акт не са изложени по изискуемия се от закона начин действията и конкретния принос на подсъдимия Т.

в общата престъпна дейност и каква е доказателствената основа за това. Оспорва се правната квалификация на деянието поради липсата на доказателства той да е осъществил действия по поискване, приемане, съответно изнудване. Наложено наказание е счетено за несъответно на обществената опасност на деянието и дееца и на смекчаващите обстоятелства.

Отправените искания са за оправдаване на подсъдимия Т. по повдигнатото обвинение, връщане на делото за ново разглеждане на апелативния съд с конкретни указания за приложението на закона, алтернативно смекчаване на санкцията при условията на чл. 55 от НК.

В съдебното заседание пред третата инстанция подсъдимите И. К. и С. Т. лично и чрез техните защитници поддържат жалбите по изложените в тях съображения и искания.

Прокурорът от Върховната касационна прокуратура дава заключение за неоснователност на жалбите и пледира за оставяне в сила на въззивното решение.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка в пределите по чл. 347, ал.1 от НПК, установи следното :

Окръжният съд – Благоевград с присъда № 10/26.04.2021 г., постановена по НОХД № 36/2021 г., признал подсъдимите И. Г. К. и С. П. Т. за виновни в това, че на 16.02.2019 г. в [населено място] в качеството им на длъжностни лица и полицейски органи, в съучастие като съизвършители, чрез изнудване посредством злоупотреба със служебно положение са поискали и приели от М. Ю. К. дар – сумата от двеста лева, който не им се следва, за да не извършат действие по служба, поради което и на основание чл. 302, т. 1 и т. 2 , б. „а“ във вр. с чл. 301, ал.1 във вр. с чл. 20, ал.2 и чл. 54 от НК ги осъдил на по три години лишаване от свобода и глоба в размер на по 1000 лева.

На основание чл. 66, ал.1 от НК съдът отложил изтърпяването на така определените наказания с изпитателен срок от три години.

Подсъдимите К. и Т. са били лишени от правото да заемат длъжности в системата на Министерството на вътрешните работи за срок от три години, както и от правото да упражняват полицейска професия за същия срок.

На основание чл. 307а от НК съдът осъдил подсъдимите да заплатят в полза на държавата равностойността на предмета на престъплението.

С оспореното по касационен ред въззивно решение, постановено по жалби на двамата подсъдими, присъдата е потвърдена.

Жалбите на подсъдимите К. и Т. са основателни, макар и не по всичко изложено в тях.

Съзрените от касаторите процесуални пороци, изискващи отмяна на атакувания съдебен акт, и идентичността на отправените от тях искания позволява едновременно разглеждане на жалбите. Касационната инстанция отбелязва, че част от формулираните в тях възражения са за необоснованост. Последната, както нееднократно е припомняно в съдебната практика, ако не е резултат на процесуални нарушения, е извън предвидените в чл. 348, ал.1 от НПК касационни основания. Именно с такива твърдения се прави искането за оправдаване на подсъдимите, което би било постижимо единствено ако приетата за установена фактология във въззивното решение не обуславя съставомерно тяхно поведение – чл. 354, ал. 1, т. 2 във вр. с чл. 24, ал.1, т. 1 от НПК. В конкретния случай към изложената от въззивния съд фактическа обстановка такъв подход е неприложим.

В рамките на допустимостта остават оплакванията на жалбоподателите за съществени нарушения на процесуалните правила при събиране, проверка и анализ

на доказателствата и средствата за тяхното установяване, както и за качеството на атакувания съдебен акт. Възраженията в тази насока са частично основателни.

С въззивното решение оплакванията на подсъдимите за необоснованост на постановената присъда са отхвърлени, като в него са отразени съображения, че се възприема преценката на окръжния съд по доказателствените източници, както и че основателно не е дадена вяра на обясненията на подсъдимите, а на показанията на свидетелите М. К. и А. М.. В мотивите на решението (стр.14-15 от същото, л. 90, л.91 от делото) съдът е интерпретирал и съпоставял показанията на споменатите свидетели, депозирани от тях на досъдебното производство в процедурата по чл. 223 от НПК, без същите да са били включени в подлежащата на обсъждане доказателствена съвкупност. Видно от протокала за съдебното заседание, проведено на 15.03.2021 г. (л.37 и следващите от НОХД № 36/2021 г.), по искане на прокурора на основание чл. 281, ал.1, т. 1 от НПК са били приобщени показанията на М., намиращи се на л. 7- 9, т. 3 от досието на досъдебното производство, но само по отношение на датата на деянието. Показанията М. не са били приобщавани на посоченото основание изцяло, а на свидетеля К. изобщо. След като показанията на свидетелите не са били включени към доказателствения материал по предвидения за това процесуален ред, за въззивната инстанция е съществувала забрана да ги обсъжда при анализа на доказателствата и да ги взема предвид при извеждане на крайните си заключения. Твърденията на свидетелите относно фактите, подлежащи на доказване, не са доказателства по смисъла на НПК, докато не бъдат включени в доказателствената съвкупност по предвидения за това в НПК ред. В случая съдът е бил длъжен да се ограничи само със събраните в съдебната фаза гласни доказателствени средства и тези от досъдебното производство, но само в приобщената им част относно датата. Като се е позовал на показания, които не са част от доказателствените средства, събрани в хода на съдебното производство, въззивният съд е допуснал съществено нарушение на процесуалните правила, уреждащи начина за събиране на доказателствата – чл. 104-107 от НПК. Ако е установил необходимост от включването на коментираните показания от предходната процесуална фаза в подлежащите на обсъждане материали, въззивният съд е трябвало да използва процесуалния инструментариум, предвиден в закона. По делото няма данни да е процедирал по този начин.

На следващо място, във въззивната жалба и пледирайки по същество защитата на подсъдимия Т. е изтъквала и доводи, че окръжният съд не е изложил мотиви относно участието на този подсъдим в инкриминираното деяние. В отговор на тези възражения съдът е посочил, че по делото са събрани достатъчно доказателства, даващи възможност да се направи категорично заключение за участието на Т. в престъплението, в което е обвинен, акцентирайки върху показанията на свидетелите К. и М.. Подчертал е още, че черпи информация в тази насока и от обясненията на подсъдимия К., последвано от възпроизведени конкретни фрази, съдържащи се според съда на л. 46, л. 47 от съдебното дело, от които ставало ясно, че двамата подсъдими са били постоянно заедно. Така изложеното насочва, че иде реч за съобщеното от подсъдимия К. в хода на съдебното следствие. Прегледът на материалите по делото обаче показва, че на посоченото във въззивното решение място наистина присъстват цитираните изрази, но те са част от обясненията на подсъдимия Т., а не от тези на К. - виж, съдебен протокол от проведеното съдебно заседание на 15.03.2021 г., л. 46-гръб, л. 47 от НОХД № 36/2021 г. Объркването на съда за източника на коментираните данни лишава от убедителност неговите разсъждения относно доказателствения принос на същите в процеса по сигурно установяване на фактите.

В мотивите на оспорения съдебен акт (виж, стр. 17 от решението, л. 93 от въззивното дело) в поредицата от цитираните фрази е отразено също, че Т. обяснил на „едно от момчетата, че нагоре по улицата има магазини, които работят и до този денонощен магазин има банкомат.“ Съдът очевидно е отдал доказателствено значение на посоченото, обвързвайки това поведение на Т. като елемент от съвместната причинителска дейност, предмет на обвинението. Извън вече казаното по-горе, така представеното от съда обстоятелство създава предпоставки за налично противоречие с изложената на стр. 11 от въззивно решение фактическа обстановка, според която не Т., а подсъдимият К. е насочил свидетеля К. към местонахождението на АТМ –устройството (банкомат), от който да изтегли паричната сума. В тази насока са били и цитираните от съда показания на К. от досъдебното производство (виж, стр. 15 от решението).

Мотивирането на съдебната теза с аргументи, предизвикващи съмнение за противоречивост, неяснота в интерпретацията на доказателствените средства, на които е придаден уличаващ смисъл, прави невъзможно да се проследи пътя, по който съдът е формирал вътрешното си убеждение.

Макар и преувеличено, основателно се възразява в касационната жалба за отсъствие на убедителен отговор на възраженията на защитата, свързани с твърденията ѝ, че за съставомерно поведение на Т. е прието присъствието му при полицейската проверка, без да са посочени конкретни негови изявления и действия. Такъв отговор присъства във въззивното решение, но е отдалечен от същността на оспорването и частично се основава, както вече се спомена, на уязвими от процесуална гледна точка данни. В принципен план корупционното поведение на длъжностното лице може да се осъществи и без изрично изявление – напр. чрез създаване на подходяща обстановка, насочващи фрази, други елементи от поведението на подсъдимия, от които недвусмислено следва извод, че той поставя неизпълнението на служебните си задължения в зависимост от получаването на наследващия се дар. Това предполага прецизен и цялостен анализ и оценка за годност и достоверност на доказателствените източници от този, направен по делото, за да се изгради фактическа конструкция със степен на убедителност по изискванията на чл. 303, ал. 2 от НПК и да се избегнат фактологически неточности и противоречия.

Накрая, основателността на претенцията, че подсъдимите са били лишени от правото на справедлив процес по чл. 6, §3, б. „d“ във вр. с §1 от ЕКЗПЧОС в изтъкнатия от защитата аспект, би подлежала на стойностно обмисляне, ако показанията на М. и К. от досъдебното производство са подлежали на съдебно обсъждане като елементи от доказателствената съвкупност по делото. В случая за съда е съществувала забрана да ги ползва с оглед посочените по – горе причини. За изчерпателност на касационната проверка настоящият състав споделя изразяваното принципно становище, че използването на свидетелски показания, дадени на досъдебното производство, не противоречи само по себе си на 6, §3, б. „d“ от ЕКЗПЧОС, стига да бъде осигурено правото на защита на подсъдимия. Последното изисква да е предоставена реална и достатъчна възможност на обвиненото лице да оспори показанията и да разпита свидетеля на обвинението или по време на самия разпит в досъдебното производство, или в по-късен етап на процеса и да докаже ненадеждността на съдържащите се в тях обвинителни доказателствени данни.

В заключение, с оглед на всичко изложено настоящият съдебен състав намира, че процесуалната дейност на въззивния съд не е съответна на предвидените в НПК принципни положения и в резултат на това е реализирано касационното основание по чл. 348, ал.1, т. 2 от НПК.

Проявената от въззивния съд неяснота за обхвата на възможно ценения доказателствен материал е довела до нарушение на процесуалните правила, уреждащи начина на събиране на доказателствата, които нарушения са съществени, доколкото въпросите за вината и отговорността на подсъдимите са такива по установяване на фактическите положения (по доказването), които не могат да бъдат основани на данни, стоящи извън процеса. Допуснато е и отклонение от процесуалния стандарт, въведен с чл. 339, ал.2 от НПК.

Установеното касационно основание по чл. 348, ал.1, т. 2 от НПК предполага отмяна на обжалвания съдебен акт и ново разглеждане на делото от друг състав на апелативния съд. В рамките на повторната процедура по глава двадесет и първа от НПК констатираните процесуални недостатъци следва да бъдат отстранени чрез стриктен разбор на доказателствените материали, позволяващ коректни изводи по фактите, като при необходимост да се проведе и допълнително съдебно следствие.

С оглед изхода на делото в тази инстанция, съответно основанията за отмяна на въззивното решение, не е необходимо обсъждане дали и доколко правилно е приложен материалният закон, както и на поддържаните доводи за справедливостта на наказанията, които въпроси следва да получат отговор при новото разглеждане на делото

Предвид гореизложеното и на основание чл. 354, ал.3, т. 2 във вр. с ал.1, т. 5 от НПК, Върховният касационен съд, първо наказателно отделение

Р Е Ш И:

ОТМЕНЯ въззивно решение №374/30.11.2021 г., постановено по ВНОХД № 977/2021 г. от Софийски апелативен съд.

ВРЪЩА делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

ПРЕДСЕДАТЕЛ :

ЧЛЕНОВЕ : 1.
2.